

Spregledanemu jezikoslovcu in folkloristu Ivanu Koštiálu (1877–1949)

Irena Rožman

Cobiss: 1.04

1 V tej številki revije Jezikoslovni zapiski so objavljeni prispevki avtorja in avtoric, ki smo si prizadevali, da bi kritično ovrednotili izseček obširnega opusa znanstvenih, strokovnih in poljudoznanstvenih del jezikoslovca in folklorista Ivana Koštiála.

Na našem prvem sestanku 4. marca 2011, ki smo se ga udeležili Agata Šega, Tjaša Jakop, Metka Furlan, Silvo Torkar, Drago Samec, Vanda Babič in Irena Rožman (Rožana Koštiál se sestanka ni mogla udeležiti), smo očitno entuziastično sklenili, da bomo v okviru našega »projekta«:

- (1) preučili Koštiálova razpršena znanstvena in strokovna dela ter druge objave in še neobjavljeno gradivo, vse to pa zaokrožili v smiselno celoto;
- (2) na podlagi njegove rokopisne zapuščine, denimo korespondence in drugih virov, ugotovili, s katerimi domačimi in tujimi jezikoslovci je sodeloval in kakšni so bili njihovi medsebojni odnosi ter morebitni skupni znanstveni rezultati;
- (3) poiskali sledi njegovega dela tudi v tujini, npr. v Italiji in Avstriji ter na Hrvaškem;
- (4) še nadalje zbirali njegove življenjepisne podatke, saj je o njegovem zasebnem življenju malo znanega;
- (5) preverili gradivo v pokrajinskih in šolskih arhivih v središčih, v katerih je poučeval, in v zapuščinah tujih strokovnjakov, s katerimi je sodeloval, npr. s Friedrichom S. Kraussom in Raffaelejem Corsom;
- (6) poiskali možnosti, da se kot zaključna faza projekta izdajo Koštiálova zbrana dela.

Kmalu smo spoznali, da zastavljene naloge v tako kratkem času ne bomo mogli uresničiti. Takšen nedvomno pionirski podvig bi ob primerni finančni podpori lahko izpeljala le večja skupina jezikoslovcev, etnologov in folkloristov. V pojasnilo bralcem in v zahvalo avtorjem naj izpostavim, da smo vendarle opravili toliko dela, kolikor so dopuščale službene in družinske obveznosti ter zdravje in denar. Ti prispevki so torej rezultat naše zavzetosti; vanje je bilo vloženega veliko truda, časa in entuziazma. Ne preseneča torej, da so pretekla kar tri leta, preden smo prispevke lahko pripravili za objavo. Nekateri avtorji so sodelovanje odpovedali.

2 Sama sem se z deli profesorja Ivana Koštiála seznanila med podiplomskim študijem, ko sem leta 1996 začela pisati gesla o spolnem življenju za Slovenski etnološki leksikon – to je bilo »najino prvo srečanje«. Poleti 2009 sem iz radovednosti ponovno brskala po svoji mapi z naslovom *Koštiál* in pri tem ugotovila, da je februarja tistega leta minilo šestdeset let od njegove smrti. Obletnico sem ocenila kot primerno priložnost, da bi v njegov spomin priredila znanstveni simpozij. K sodelovanju sem povabila Agato Šega, Tjašo Jakop, Rožano Koštiál, Evgena Koštiála, Marijo Stanonik, Milka Matičetovega, Ingrid Slavec Gradišnik, Salvatorja Žitka in Pavleta Merkuja. Pozneje sem spoznala, da je bila moja zamisel utemeljena, vendar v zastavljenem obsegu neizvedljiva: povabljeni avtorji za pripravo referata namreč niso imeli dovolj časa. To se je pokazalo že na samem začetku, saj so se povabilu odzvali le štirje (Agata Šega, Tjaša Jakop, Rožana Koštiál in Evgen Koštiál, vnuk profesorja Koštiála).

3 Milko Matičetov je za Koštiála zapisal, da je »zlasti rad obdeloval vprašanja, ki so že po svoji naravi nekako na prehodu med jezikoslovjem in etnografijo, oz. predstavljajo področje skupnega zanimanja« (Matičetov 1951: 394). Toda Ivan Koštiál je bil jezikoslovec v najširšem pomenu. Jezik je preučeval holistično; želel je razumeti, razložiti in doumeti njegovo bistvo skozi »čase in prostore«. To potrjuje tudi obsežna Koštiálova bibliografija in rokopisna zapuščina, ki izkazujeta razvejena področja njegovega zanimanja: besedišče, slovaropisje, etimologijo, dialektologijo, imenoslovje, terminologijo, primerjalno jezikoslovje, folkloristiko, frazeologijo, stilistiko, zgodovino knjižnega jezika, pravopis in celo prevajanje (Šlebinger 1925–1932: 537). Poleg tega je govoril številne jezike: v uradnem dokumentu iz štiridesetih let 20. stoletja, ki ga je spisal sam, je med drugim navedel, da je po poklicu filolog, naštel pa je tudi jezike, ki jih je popolnoma obvladal, in sicer češkega, nemškega, srbohrvaškega, italijanskega, francoskega, madžarskega, angleškega, staroslovenskega, bolgarskega, latinskega, starogrškega in novogrškega, med jeziki, ki jih je obvladal le delno, pa je navedel ruskega, romunskega, furlanskega, albanskega, španskega, poljskega in flamskega ter sanskrt (Rožman 2010: 170).

Kljub temu se je izkazalo, da številni jezikoslovci in folkloristi ne poznajo Koštiálovih del. To dejstvo odsevata tudi delni bibliografiji, ki sta ju sestavila Milko Matičetov in Janko Šlebinger; pri sestavi sta se osredinila le na njegova znanstvena dela. V tem tematskem sklopu to vrzel zapolnjuje bibliografija, ki jo je za Koštiálov sklop sestavil Drago Samec; v uvodu opozarja na težave, povezane s sestavljanjem Koštiálove bibliografije. Ta bo jezikoslovcem dragocen izziv za nadaljnje raziskave v prizadevanju, da bi osvetlili Koštiálovo znanstveno in strokovno dediščino v okviru družbenih in strokovnih razmer, v katerih je delal.

Ta cilj so delno uresničili avtorji pričujočega sklopa. Metka Furlan je ocenila neobjavljeno etimološko zapuščino, Tjaša Jakop izraze za spolovila v primerjavi z gradivom za Slovenski lingvistični atlas, Jasna Honzak Jahić Koštiálov Slovnični in slovarski brus knjižne slovenščine in Agata Šega njegov prispevek k romanskemu jezikoslovju. Neobdelana ostaja Koštiálova rokopisna zapuščina.

4 Moj prispevek je zgolj ta, da sem, upam, jezikoslovce spodbudila, da bi ponovno kritično ocenili znanstveno delo Ivana Koštiála. Več kot etnologinja, ki se je povsem slučajno srečala z njegovim dragocenim slovstvenofolklornim gradivom, nisem mogla storiti.

Literatura

- Božič 2009 = Rasto Božič, V spomin jezikoslovca Ivana Koštiála, *Dolenjski list* 60 (2009), št. 50 (19. 12.), 18.
- Matičeto 1951 = Milko Matičeto, Bibliografija: Ivan Koštiál (1877–1949), *Slovenski etnograf* 3–4 (1951), 393–399.
- Rožman 2000 = Irena Rožman, Prispevki profesorja Ivana Koštiála v Anthropolophytei, v: *Kolesar s Filozofske: zbornik v počastitev 90-letnice prof. dr. Vilka Novaka*, ur. Janez Bogataj idr., Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, 2000 (Županičeva knjižnica 4), 239–248.
- Rožman 2010 = Irena Rožman, (Ne)znani jezikoslovec in folklorist prof. Ivan Koštiál (1877–1949): spominski posvet ob 60. obletnici smrti, *Traditiones* 39 (2010), št. 2, 167–174.
- Šlebinger 1925–1932 = Janko Šlebinger, Koštiál Ivan, *Slovenski biografski leksikon* 1: *Abraham–Lužar*, ur. Izidor Cankar – Franc Ksaver Lukman, Ljubljana: Zadružna gospodarska banka, 1925–1932, 536–537.
- Tomšič 1957 = France Tomšič, V spomin prof. Ivanu Koštialu, *Dolenjski list* 8 (1957), št. 44 (30. 10.), 4.